

ΠΗΝΕΛΟΠΗ GANDHI

Αποστολή Πηνελόπη Gandhi

Η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi αναδύθηκε αυθόρμητα από την σημερινή Κρητική πραγματικότητα. Στηρίχθηκε σε αντικειμενικά δεδομένα – η εξαιρετική ποιότητα των κρητικών υφαντών, η παρουσία πεπειραμένων υφαντριών, η λαογραφική δουλειά που είχε γίνει στις αρχές του 20ου αιώνα - αλλά κυρίως σε ελπίδες και αισθήματα.

Άμεσοι στόχοι ήταν η ανατροπή της συρρίκνωσης της τέχνης, η διάσωση της υφαντικής από τον μαρασμό και τη λήθη που την απειλούσε, καθώς και η αναβίωση των ποικίλων τεχνικών της παραδοσιακής κατασκευής υφασμάτων από όλη την Κρήτη.

Ίσως πιο σημαντικό στην δημιουργία και τη λειτουργία της Πηνελόπης Gandhi, είναι η επιθυμία του αποστασιοποιημένου σύγχρονου ανθρώπου να επιστρέψει στον εαυτό του, στις κινήσεις των χεριών και τη χειροτεχνία, στην περηφάνια της προσωπικής δημιουργίας και την προσωπική σύνδεση με την παράδοση. Η ανάκτηση της υφαντικής τέχνης συμβαδίζει μαζί με μία αίσθηση της αρμονίας του εαυτού με τους άλλους, με μία ανάκτηση της συλλογικότητας μέσω μίας προσωπικής και συνάμα κοινής δημιουργίας.

Με τέτοια περίπου αισθήματα και ελπίδες καταλήξαμε και στην ονομασία.

Πηνελόπη είναι η κατεξοχήν υφάντρα της αρχαιότητας που έζησε όλη τη ζωή της πλάι σε έναν αργαλειό και μέσα από αυτόν έδειξε την πίστη, την αγάπη της και τις πολύπλευρες και πολυμήχανες σκέψεις της. Το όνομα Γκάντι αναφέρεται στον Μαχάτμα Γκάντι, του οποίου η προσωπική εμπλοκή και ενασχόληση με τη χειροτεχνία υποδηλώνει, μία κοινωνική στάση και αντίσταση. Είναι σύμβολο της αντίστασης στην αγγλική κυριαρχία, η οποία μέσω της εκβιομηχάνισης και της υφαρπαγής του βαμβακιού, υποβάθμισε, κατέκτησε και ταπείνωσε την Ινδία.

Η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi, είναι μια από τις δράσεις του Πανεπιστημίου των Ορέων, το οποίο είναι επίσημο μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών – Mountain Partnership, FAO. Είναι εθελοντική, μη κερδοσκοπική και μη επιχορηγούμενη οργάνωση, η οποία ιδρύθηκε το 2007 στην Κρήτη, από τον καθηγητή Οφθαλμολογίας Ιωάννη Παλλήκαρη, από καθηγητές του Πανεπιστημίου Κρήτης και από μεγάλα πανεπιστήμια του εξωτερικού, διανοούμενους, τεχνίτες, κτηνοτρόφους, γεωργούς και μαστόρους του λαϊκού βίου της Κρήτης, με στόχο την διαφύλαξη και τη μελέτη του τρόπου ζωής των ορεινών κοινοτήτων.

Πρόκειται για έναν τρόπο ζωής που στην ολότητά του, ως κοινωνική έκφραση και καθημερινότητα, υπακούει σε πανάρχαιες σχέσεις φύσης και ανθρώπων, κοινωνικές σχέσεις και τρόπους άντλησης των μέσων ζωής, μέσα από την αναβίωση των φυσικών οικονομικών πόρων, την αποτροπή της εγκατάλειψης των χωριών, τη μη εξάντληση του φυσικού πλούτου, την ισορροπία των υδάτων, της άγριας ζωής, των δασών, των ζώων και των πουλιών και την ανάπτυξη οικονομίας μικρής κλίμακας-μεγάλης αξίας.

Ένα τμήμα του είναι η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi. Όλα αυτά τα χρόνια οι εθελοντές της, ταξίδεψαν σε όλα τα χωριά της Κρήτης, συλλέγοντας υλικό σχετικό με την υφαντική, εργαλεία, υφάσματα, τεχνικές, ξόμπλια και μοτίβα, φωτογραφίζοντας, βιντεοσκοπώντας,

γνωρίζοντας από κοντά ανθρώπους και μεθόδους. Συγκεντρώθηκε τεράστια ποσότητα υλικού που βρίσκεται κατατεθειμένο στο αρχείο. Παράλληλα τα μέλη κατεύθυναν την δραστηριότητά τους προς δύο πεδία. Το ένα ήταν η οργάνωση θεματικών εκδηλώσεων και εκθέσεων-διαδράσεων σε όλη την Ελλάδα, όπου σε δύο περιπτώσεις, στη Βασιλική του Αγίου Μάρκου το 2012 και στο Μουσείο Μπενάκη το 2013, οι ίδιες οι υφάντρες στα αργαστήρια τους έδειξαν την τέχνη τους μαγεύοντας τους επισκέπτες. Αυτό ήταν πολύ διαφορετικό από την παράθεση εργαλείων και εικόνων όσο καλά και αν εξηγούνται. Οι γυναίκες που υφαίνουν και που μιλούν με τις κινήσεις του σώματος και των δαχτύλων, των ευχών και της συνεργασίας μεταξύ τους, είναι η άμεση γνωριμία με την τέχνη.

Το δεύτερο και σημαντικότερο, είναι ότι η υφαντική σιγά-σιγά στην αρχή και κατόπιν όλο και εντονότερα, εντάχθηκε στα σχολεία της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης ως δραστηριότητα επιλογής. Έτσι έγινε προσέγγιση του συνόλου των παιδιών, φτάσαμε στην καρδιά των στόχων δηλαδή.

Η Πηνελόπη Gandhi και το μέλλον

Τα μέλη της Πηνελόπης Gandhi στοχεύουν στην δημιουργία προϊόντων που απευθύνονται στο σύγχρονο κόσμο, με έναν συνδυασμό παραδοσιακών τεχνικών και σύγχρονων δυνατοτήτων. Επιδιώκεται η παραγωγή εξαιρετικών και πρωτότυπων υφαντικών προϊόντων που θα προωθηθούν στη διεθνή αγορά. Τα μεγάλα επιτεύγματα αυτής της στάσης, ήταν ότι ρίχνοντας το βάρος σε μία αναβίωση, μπόρεσαν να εκκινήσουν εκ νέου δύο σημαντικές δραστηριότητες για την απόκτηση πρώτων υλών που είχαν εκλείψει. Η μία ήταν το λινάρι και η άλλη το μετάξι. Πλέον το λινάρι σε συνεργασία με το ΤΕΙ Κρήτης – Σχολή Γεωπονικής, σπέρνεται και θερίζεται κάθε χρόνο. Επίσης εκτρέφονται μεταξοσκώληκες. Αυτά είναι από τα αφανεστερα αλλά τα πιο σημαντικά έργα που πραγματοποιούνται.

Στο πλαίσιο του γενικού στόχου της αντίστασης στη μαζική παραγωγή, στη φθοροποιό πραγματικότητα του μιμητισμού και της ομοιομορφίας, προβάλλονται και μερικοί ειδικότεροι στόχοι όπως:

- η διδασκαλία της τέχνης από τις πολύπειρες δεξιότητες υφάντρες μας στη νέα γενιά και γενικά η ευαισθητοποίηση των νέων
- η δημιουργία και προώθηση στη διεθνή αγορά, σε Μουσεία και ιδιωτικές συλλογές, χειροποίητων και αριθμημένων υφαντών
- η δημιουργία Κοσμητιών - Εστιών Υφαντικής και η δυναμική ενσωμάτωση τους στο σύγχρονο τρόπο ζωής, με μοντέρνες μεθόδους και
- η δημιουργία οικοτεχνιών παραγωγής φυτικών και ορυκτών βαφών.

Η έκθεση “Ο μίτος της Αριάδνης και ο αργαλιός της Πηνελόπης” στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, 24 Μαΐου – 20 Ιουνίου 2016

Το μουσείο Ηρακλείου το μεγαλύτερο μουσείο για το μινωικό πολιτισμό στην Ελλάδα και στον κόσμο, εκτός από τις ποικίλες μορφές του βίου και της μινωικής τέχνης που προβάλλει, κατέχει εξέχουσα θέση και στην παγκόσμια ιστορία της υφαντικής. Τα μινωικά υφαντά είναι θαυμαστά στην πολυπλοκότητα των σχεδίων τους, με γεωμετρικά σχήματα και μοτίβα κυρίως από τον φυσικό κόσμο. Το ίδιο πολύπλοκα και κομψά είναι τα ενδύματα που μας είναι οικεία από πολλές κατηγορίες πηγών. Η σημαντικότερη είναι οι παραστάσεις με τις ανθρώπινες μορφές στις πασίγνωστες τοιχογραφίες της Κνωσού που χρονολογούνται κυρίως

στη νεοανακτορική περίοδο. Εικονίζονται πομπές και σύνθετες λατρευτικές σκηνές. Παριστάνονται εξαιρετικής τέχνης ενδυμάτα, κομψότατα ως προς τις λεπτομέρειες, ζώματα, φούστες, χιτώνες. Αξίζει να αναφερθεί ιδιαίτερα ο Ιερός Κόμβος, μία πλατιά ταινία που δένεται σε κόμβο και προσαρτάται στον αυχένα. Η χρωματική κλίμακα εκμεταλλεύεται τις αντιθέσεις των επίρραπτων ταινιών με τα πολύχρωμα ή απλά κύρια τμήματα των ενδυμάτων. Ως προς τις παραστάσεις ενδυμάτων ίδιας σημασίας είναι σφραγίδες και σφραγίσματα με κάθε είδους σκηνές λατρευτικές και περίτεχνες φορεσιές. Επιπλέον μαρτυρούνται τελετουργίες γύρω από αναθέσεις ενδυμάτων που μεταφέρονται επίσημα και κρέμονται σε κοντούς.

Στο Μουσείο Ηρακλείου σώζονται κατάλοιπα δύο σημαντικών λειτουργιών: της νηματοουργίας, που γίνεται με τη βοήθεια αδραχτιού, ώστε να γίνει νήμα, από το οποίο διατηρήθηκαν μόνο τα σφονδύλια και δεύτερον της ύφανσης, συγκεκριμένα οι αγνύθες, κατάλοιπα του αργαλειού με βάρη, όπου γινόταν η ύφανση. Οι αγνύθες ήταν τα βάρη που τέντωναν τα στημόνια.

Στην παρούσα έκθεση γίνεται μία ανακατασκευή του αργαλειού με βάρη.

Ήταν μια μεγάλη προσπάθεια, όπου συνεργάστηκαν ξυλουργός, αρχαιολόγος και ειδικευμένος υφαντουργός, σε πολύωρες συναντήσεις και σειρά δοκιμών, για να επιτευχθεί η λειτουργία του αργαλειού κατά τον αρχαίο τρόπο. Επίσης υφάνθηκαν μινωικά υφάσματα με τα μοτίβα τους ειδικά για αυτή την έκθεση και με νήματα που παρήχθησαν όπως τα αρχαία και επιδεικνύονται πλάι στον αρχαίο αργαλειό. Τέλος οι αγνύθες που κρέμονται από τα στημόνια είναι γνήσια αντίγραφα των αρχαίων,

Στο μουσείο Ηρακλείου υπάρχει μία άλλη κατηγορία ευρημάτων που συνδέεται με την παραγωγή υφασμάτων. Είναι οι πινακίδες της Γραμμικής Β που καταγράφουν πληροφορίες για την παραγωγή, τους τύπους και το εμπόριο των υφαντών, που είχε σπουδαία σημασία για την ανάπτυξη του μινωικού πολιτισμού.

